

Index Medicus'a Giren Dergimizin (Acta Orthopaedica Traumatologica Turcica) Karşılaştığı Sorunlar

Mehmet DEMİRHAN

1962 yılından bu yana yayın hayatını sürdüren Acta Orthopaedica et Traumatologica Turcica bu süre içinde hem belli bir yayın kalitesini sürdürmeyi hem de kesintisiz olarak yayınlanmayı başarabilen az sayıdaki yerli tıp dergisinden birisidir. Dergimizin yayın hayatındaki belki de en önemli değişiklik 2002 yılı içinde Index Medicus'a kabul edilmesi ile ortaya çıkmıştır. Uzun süredir dergi yayın kurulunun hedefi olan bu uluslararası açılım beklendiği gibi ilk planda oldukça iyi tepkiler almış, derginin itibarında önemli artışa sebep olmuştur. Ancak, uluslar arası indeksleme sistemlerine dahil olmamızdan kısa süre sonra bu yeni durumun getirdiği yararlar yanında bazı sıkıntıları da içinde sakladığını farketmiş bulunuyoruz. Bu sıkıntıların büyük bir kısmı dergi yayın kurulunun, yazarların ve hatta okurların beklentilerinin önemli oranda artmasına bağlıdır. Yine de, derginin yayın kalitesinin devamlılığını koruyabilmek ve hatta Index Medicus'da kalabilmek için bu sorunlara yeterli ve kalıcı çözümler bulmamız gerektiğinin bilincindeyiz.

Yeni karşılaştığımız bu sorunları ve bulabildiğimiz çözümleri birkaç başlık altında toplayabiliriz:

Yeni başvuru sayısında belirgin bir azalma

Index Medicus'a girdiğimiz ilan edildikten yaklaşık 3 ay sonra gelen yeni başvuru sayısında önemli bir azalma gözledik. Bir dönem dergiyi çıkarmak için gerekli en düşük makale sayısının da altında başvuru oldu. Azalmanın sebebi olarak akla gelen açıklamalar şunlardı:

1. Yazarların derginin danışma kurulunun eskisinden daha titiz davranacağını düşünerek bir ön eleme yapmaları ve bazı makaleleri göndermekten vazgeçmeleri,

Prof Dr. Mehmet DEMİRHAN

İ.Ü. İstanbul Tıp Fakültesi Ortopedi ve Travmatoloji ABD öğ. Üyesi ACTA Orthop. Traumatol. Turcica dergisi yardımcı editörü

2. Daha önce hem yurtdışına, hem de dergimize gönderdikleri makalelerini artık çeşitli nedenlerden dolayı öncelikle yurtdışına göndermeleri

Zaman içinde başvuru sayısı normal sınırlara geri döndü ve elektronik ortamda başvuru kabulü başladıktan sonra yeni makale sayısı son yılların ortalamasının iki katına yaklaştı. Dergimizde yayınlanan makalelerin Türk Ortopedi ve Travmatoloji Eğitim Konseyi (TOTEK) tarafından ortopedi ve travmatoloji alanında girilecek sınavlarda bazı açılardan yabancı dergiler ile eş kabul edilmesi de bu artışın önemli nedenlerinden birisidir.

Yayınlanmak üzere kabul edilmiş makalelerin geri çekilmesi

Derginin İnternet üzerinden kolaylıkla ulaşılan PubMed veri tabanına dahil olması bazı makalelerin hem yurtdışında hem de yurt içinde aynı metinler ile yayınlandığını ortaya çıkardı. Yazarlar yasal sorunlara yol açabilecek bu duruma engel olabilmek için daha önce, yurtdışında değerlendirmede olduğunu yayın kuruluna bildirmeden yaptıkları başvurularını geri çektiler. İndekse girdikten sonraki ilk 5-6 ay içinde olan bu gelişme sonrasında kendiliğinden sonlandı.

Ortopedi ve travmatoloji alanı ile doğrudan ilişkili olmayan makalelerin başvurusu

Dergide çıkan makalelerin özetlerinin PubMed'de yayınlanması derginin birincil ilgi alanına girmeyen dallarda çalışan hekimleri de cezbetmeye başladı. Bu nedenle hem değerlendirecek danışman bulmakta güçlük çektiğimiz, hem de yayınlandığında bir çok okurun ilgisini çekmeyeceğine inandığımız makaleleri değerlendirmek zorunda kaldık. Yazı kalitesi ve içerik açısından sorunu olmayan bu makaleleri başka dergilere başvurularını önererek reddetmeyi tercih ettik.

Yabancı dilde metin ile başvuruların artması

Yazışma adresi Türkiye sınırları içinde ve tüm yazarları Türk olmasına rağmen tamamen İngilizce hazırlanmış başvuruların sayısında önemli bir artış gözledik. Belki de, son zamanlarda yurtdışına gönderilen (ve doğal olarak reddedilen) makale sayısındaki artış ile de açıklanabilecek bu farklılık Index Medicus'a girişimizden sonra hissedilir olmuştur. Yurtdışında ikinci bir dergi yerine artık bizim dergimizin de tercih edilebilir hale geldiğini göstermesi açısından sevindirici olsa da hem teknik kurula hem de danışmanlara ek yük getirdiği için yabancı dildeki makale başvurularına sınırlama getirmiş bulunuyoruz. Dergimizin yeni yazım kuralları yalnızca yazışma adresi yurtdışında olan makalelerin İngilizce olarak başvurusuna izin vermekte ve diğer tüm makaleler yazar tarafından Türkçe'ye çevrilene kadar değerlendirmeye alınmadan bekletilmektedir.

Danışman değerlendirmelerinde red oranlarında artış

Makale özetlerinin uluslar arası indekslerde taranabilir hale gelmesi danışmanların makaleleri daha ciddi değerlendirmelerine ve daha zor kabul etmelerine yol açtı. Birkaç danışman kendilerine danışılan makalelerdeki olgu sayılarının düşük olduğunu ve kendilerinin çok daha fazla olguları olmasına rağmen böyle bir makale hazırlamayı düşünmediğini bizlere sözlü olarak ifade ettiler. İndekse girmemizden önce büyük olasılıkla basit öneriler ile kabul edilebilecek birkaç çalışmanın kısa takip süresi veya düşük olgu sayısı gibi nedenler ile reddedilmesi sözkonusu oldu.

Aslında iyi kurgulanmış ve bir emek ürünü olan bu çalışmaların rutin değerlendirme süreci içinde elenmesini önlemek amacı ile editörümüz özellikle reddedilen makaleleri daha ayrıntılı incelemeye başladı. Artık editör tarafından tam olarak okunmadan hiçbir makaleyi reddetmemekteyiz.

Yayın kurulunun beklentilerindeki artış ve bu beklentilerin karşılanmaması

Derginin Index Medicus'a kabulüne kadar giden yoğun çalışmalardan sonra editörler kurulu belki haklı olarak, belki de biraz gereğinden fazla ümitlenerek yeni makalelerin daha yüksek standartlarda hazırlanacağını ve danışmanların da bu makaleleri çok daha kısa sürede ve çok daha ayrıntılı inceleyeceğini beklemekteydi. Ne yazık ki, makale ve değerlendirme kalitesinde belirgin bir artış gözlemlenemedi. Bazı makalelerin uluslar arası platforma çıkmış bir dergide yayınlanmasının kaliteyi düşürdüğünü hissetmeye başladık. 'Kol kırılır, yen içinde kalır' dönemi bittiği için bu makalelerin elenmesi veya düzeltilmesi için daha yoğun çalışma gereği ortaya çıktı. Danışmanların eğitimini de gerektiren bu hedef yine editör ve teknik kurul için çok daha fazla sayıda yazışma anlamına gelmektedir.

Yurtdışından reprint isteklerinde artış

Bu gelişme yeni karşılaştığımız sıkıntılar arasında sıralansa da, verilen emeklerin gerçek karşılığının alındığını gösteren en önemli bulgudur. Sıkıntılar arasında saymamızın nedeni doğmuş olan potansiyeli kaybetmemek amacıyla makalelerin tam metinlerinin İngilizce'ye çevirmeye başlamış olmamızdır. Makalelerin doğru ve şık bir tıp dili ile İngilizce'ye çevrilmesi konusunda kurumsal bir destek bulamadığımız için arayışlarımız devam etmektedir. Çevirinin koordinasyonu ve kontrolü de teknik kurul için ek bir çalışma anlamına gelmektedir.

Butün bu sorunlar ve diğer öngörülemeyen bazı problemler dergilerin Index Medicusa girmelerini takip eden süreçte çözülmesi gerekli problemler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu nedenle ivedilikle çözüm bekleyen sorunları aşağıdaki gibi özetleyebiliriz.

1. Yayıncı kuruluşu ile ilgili olarak profesyonel hizmet almada zorluklar
2. Mali kaynak sorunlarının çözümü , sponsorluk müessesesinin kontrolü ve etik sorunlar
3. Uluslar arası İndexlerde yer alan Türkçe dergilerdeki makalelerin yabancı dergilerde sitasyonunun artırılabilmesi için yabancı dilde internet versiyonunun veya reprint hazırlanması
4. Gerek yazı hazırlanması konusunda gerekse yazı değerlendirilmesi konusunda eğitimcilerin eğitimi toplantıları düzenlenerek bu konudaki eksikliklerin giderilmesi
5. SCI İndeksine girmek için gerekli altyapı hazırlıkları ve bu konuda ülke politikasının (özellikle dil yönünden) belirlenmesi
6. Yükseltmelerde gerek YÖK gerekse diğer kuruluşlarda Ulusal ve uluslararası dergi ayırımının kaldırılarak uluslar arası tarama indekslerine giren dergi teriminin kullanılması ve yerli dergilerin Index Medicus ve SCI girmelerinin özendirilmesi